

Крестовська Л.І.,

заступник начальника відділу довідково-інформаційного фонду експертизи, Державного підприємства "Український інститут промислової власності"

Державне підприємство "Український інститут промислової власності" (Інститут) є державним підприємством, яке знаходиться у сфері управління Міністерства освіти і науки України та Державної служби інтелектуальної власності України (Держслужба).

Одним з головних завдань Інституту є проведення експертизи заявок на об'єкти промислової власності (ОПВ) на відповідність їх умовам надання правової охорони.

Функції проведення експертизи заявок на ОПВ покладено на висококваліфікованих фахівців — експертів галузевих відділів. Інформаційне забезпечення Інституту здійснюється відділом довідково-інформаційного фонду експертизи відділення патентно-інформаційного забезпечення.

Інформаційне забезпечення процесу експертизи включає комплектування Патентно-інформаційної бази експертизи (ПІБ) та створення умов для доступу експертів до інформаційних ресурсів.

Бібліотечне обслуговування фахівців Інституту здійснюється на абонементі, у читальному залі і в режимі міжбібліотечного абонементу (МБА).

Довідково-інформаційний фонд (ДІФ) експертизи є структурною частиною ПІБ для проведення експертизи заявок на ОПВ, основою для довідково-інформаційного й бібліотечного обслуговування фахівців Держслужби та Інституту, перш за все експертів, і формується відповідно до їх інформаційних потреб.

На підставі аналізу потреб експертів систематично проводиться робота по виявленню, відбору й придбанню необхідних видань. Діяльність ведеться у двох напрямках: перший — комп-

Практика інформаційного забезпечення експертизи заявок на об'єкти промислової власності

лектування фонду і другий — його доукомплектування.

З руйнуванням системи комплектування через бібліотечні колектори й за тематичними планами видавництва бібліотеки фактично були "відпущені у вільне плавання". Кожна бібліотека шукала оптимальні для себе умови виконання функціональних завдань.

Найефективніша оптимізація процесу — це комплектування фонду за допомогою Інтернет шляхом використання інформаційно-пошукових можливостей глобальної мережі, які застосовуються на першому етапі: під час вибору, уточнення бібліографічних даних і перегляду різних джерел, які містять відомості про видання. На сьогодні існує велика кількість серверів різних видавництв, передплатних агентств, книжкових магазинів online, каталогів бібліотек, галузевих і універсальних баз даних, що містять достатній обсяг інформації про видання. І, нарешті, Інтернет зробив абсолютно прозорим питання про ціну видання, оскільки майже завжди можна порівняти запропоновану постачальником ціну на книгу з її вартістю на книжковому ринку.

Основними джерелами комплектування ДІФ експертизи є: придбання, передплата, міжнародний обмін, дарування, які забезпечують, як поточне, так і ретроспективне комплектування.

Проведення постійного моніторингу книговидавничого ринку з використанням Інтернет-технологій дозволяє поліпшити інформаційне забезпечення запитів фахівців Інституту науково-технічною літературою.

Систематично вивчаючи асортимент книжкової продукції, Інститут тісно співпрацює з такими організаціями, як ТОВ "Фірма "Періодика", яка надає послуги з передплати видань України, Росії та інших зарубіжних країн; Видавничий дім "Чумацький шлях", який є провідним видавництвом України в галузі створення двомовних словників; "Юрінком Інтер — провідне українське видавництво", що забезпечує юридичною літературою; "Наукова думка" — одне з найкращих видавництв на теренах українського книговидавництва, у магазині якого можна вибрати книги з різних галузей знань.

Смоляк Н.В.,

начальник відділу довідково-інформаційного фонду експертизи, Державного підприємства "Український інститут промислової власності"

Традиційно й плідно відділ співпрацює з Інформаційно-видавничим центром "Патент" (м. Москва), від якого одержує відповідно до бланка-замовлення видання з питань інтелектуальної власності. Нормативно-методична та учбова література з основ патентного законодавства, економічних, юридичних аспектів охорони промислової власності, з питань аналізу патентної інформації вкрай важлива як для експертів, так і для фахівців інших підрозділів Інституту.

Відділ комплектує фонд експертизи необхідними виданнями й документами на підставі результатів перегляду бібліографічних джерел інформації та аналізу замовлень від працівників Інституту.

Головним завданням відділу ДІФ експертизи є оперативне та якісне обслуговування фахівців Інституту на базі сформованого фонду, яке знаходиться в прямій залежності від стану довідково-пошукового апарату (ДПА). ДПА ДІФ експертизи організовано відповідно до пошукових задач і представлено каталогами й картотеками як в традиційній формі, так і в електронному вигляді, які за допомогою відповідних програмних засобів, забезпечують можливість користування ними в режимі online.

У 2001 році Інститут розпочав створення мережевого електронного каталогу. Роботу почали з формування бібліографічної бази даних (БД) нових надходжень книг і журнальних статей з питань інтелектуальної власності. Поступово були введені дані щодо ретроспективного фонду. Станом на 01.11.2010 обсяг бібліографічної БД складає понад 11 400 записів.

Бібліографічній обробці підлягають такі науково-технічні періодичні

видання Росії та України: "ИС. Промышленная собственность", "ИС. Авторское право и смежные права", "Патенты и лицензии", "Патентная информация сегодня", "Интеллектуальная собственность", "Промислова власність. Офіційний бюлетень", "Відомості Верховної Ради України", "Офіційний вісник України", "Економіка України", "Право України" та інші.

Пошук інформації в БД організований за всіма полями введення: автор статті або книги, назва, видання, у якому опублікована стаття, ключове слово з назви. Контекстний пошук проводиться за повним словом або по його частиною у разі його правого або лівого усікання. Результати пошуку можна проглянути та/або роздрукувати. Фахівці Інституту та Держслужби мають доступ до каталогу в режимі online.

Відповідно до Договору про патентну кооперацію (Patent Cooperation Treaty — РСТ) для проведення міжнародного пошуку і експертизи винаходів визначено мінімум документації, яку зобов'язані використовувати міжнародні пошукові органи. У звітах про міжнародний пошук у міжнародних заявках, які отримують експерти Інституту, наявні посилання на джерела, з якими необхідно ознайомитися. У зв'язку з цим нами було створено картотеку іноземних журналів, що відносяться до мінімуму документації РСТ. Було проведено велику, трудомістку роботу щодо виявлення таких зарубіжних журналів у бібліотеках України. Вищеназвана картотека дає повну картину наявності конкретних журналів з адресою зберігання. Це дає можливість оперативно надати експерту першоджерело й заощадити час на розгляд заявки на ОПВ.

У цій картотечі картки розташовуються за ідентифікаційним номером видання, наданого в переліку. На картці вказані назва, рік, том і номер журналу, назва бібліотеки та її адреса. Картотека постійно редагується відповідно до змін переліку і практично є ДПА до фондів зарубіжних періодичних видань бібліотек України.

Важливою ланкою в системі інформаційного забезпечення експертів є система надання матеріалів по міжбібліотечному абонементу (МБА). У режимі МБА використовуються фонди найбільших бібліотек України та Росії, такі, як Національна бібліотека України ім. В. Вернадського (НБУВ), Державна науково-технічна бібліотека України, Національна наукова медична бібліотека, Державна наукова сільськогосподарська бібліотека Української академії аграрних наук, Науко-

во-технічна бібліотека ім. П. Денисенка національного технічного університету України "КПІ", Наукова бібліотека Національного Університету "Киево-Могилянська академія", а також спеціалізовані бібліотеки інститутів НАН України, Державна публічна науково-технічна бібліотека (ДПНТБ) Росії. Логічно, що основна роль належить НБУВ. Близько 60% замовлень виконується з використанням фондів саме цієї бібліотеки.

Особливістю сучасного стану бібліотечного й довідково-інформаційного обслуговування є поєднання традиційних форм роботи з послугами, які реалізуються на основі використання мережі Інтернет. МБА створює єдиний інформаційний простір і пропонує нові види послуг.

У разі обслуговування через МБА бібліотеки виконують запити з використанням різних каналів зв'язку (від замовлень в самій бібліотеці до замовлень через Інтернет). У відповідь на запити Інститут одержує оригінали документів, паперові копії, електронні копії в графічних або текстових форматах. Міжбібліотечний абонемент ДПНТБ Росії надає можливість Інституту замовляти літературу через Інтернет за допомогою системи автоматизації бібліотек ІРБІС і одержувати їх електронні копії.

Завдяки залученню сучасних технічних ресурсів, професіоналізму й відповідальності працівників, виконання замовлень експертів через МБА в першому півріччі 2010 року складає 83%, що на 6 % вище, ніж в 2009 році й на 10% вище за показники 2008 року. Строки виконання замовлень істотно скоротилися й складають від декількох годин до трьох днів.

Слід відзначити, що можливості інформаційного обслуговування експертів значно розширено завдяки доступу до бази даних видавництва "ELSEVIER" (Нідерланди) на платформі ScienceDirect. Доступ до даної бази обумовлюється відповідною комерційною ліцензійною угодою з видавництвом, яка передбачає отримання в режимі online до 200 статей на вибір користувача поточних номерів журналів, журнальних архівах, електронних книгах.

Таким чином, невідповідність між доступністю інформації й тривалим очікуванням її доставки подолано шляхом використання новітніх електронних технологій, програмних продуктів. Усі знають, що таке бази даних і як ними користуватися. Створені і постійно розширюються найрізноманітніші бази даних з будь-якої тематики — від наукової періодики до

художньої літератури, від витворів мистецтва до довідників телефонних номерів. Але вони поступово втрачають своє минуле значення. Особливо це стосується наукової періодики.

Головна проблема наукових баз даних — це їх надмірність. Будь-який запит, виконаний за ключовими пошуковими словами, видасть таку величезну кількість посилань, що їх перегляд стає окремою роботою. При цьому відмінність багатьох матеріалів настільки незначна, що важко оцінити корисність одного з них на фоні іншого. Варіантом виходу з цієї ситуації є створення баз знань: систематизованої інформації, яка обробляється за іншими пошуковими алгоритмами. На відміну від бази даних, у базі знань розташовуються відомості з документів, книг, статей, звітів, що легко розпізнаються.

По-перше, створення бази знань — це корисний процес навчання, який значно підвищить рівень знань експертів, які вміють розв'язувати поставлені завдання. По-друге, у разі певного використання алгоритму формування запитів база знань може бути джерелом нових рішень, ще не описаних і не створених. По-третє, суть процесів, що викладено у науковій статті або повному описі до патенту, формулюється не більше ніж з сотні слів. Водночас, обсяг статі обчислюється мінімум декількома сторінками, а описи до патентів — кількома сотнями сторінок. Переробка матеріалу під систему бази знань дозволить надалі не витрачати час на читання незначних подробиць.

Відділ ДІФ експертизи разом з відділенням комп'ютеризації та інформаційних технологій розпочато роботу з формування бази знань Інституту. База знань формується відповідно до замовлень експертів на першоджерела, на які є посилання в матеріалах заявок на об'єкти промислової власності, та містить скановані окремі статті з періодичних видань в електронному вигляді. Фахівці Інституту отримують можливість інтерактивного доступу до повнотекстових документів. Вільне відтворення окремих опублікованих статей здійснюється згідно з ст.22 Закону України" Про авторське право і суміжні права".

Сьогодні створення бази знань — достатньо важливий етап для діяльності закладу експертизи. Переведення видань у цифровий формат вирішить проблеми зберігання документів і дозволить якісно та оперативно обслуговувати користувачів необхідною інформацією.